

Rodolfo Candelaria Work va néixer a El Paso, Texas, l'any 1932. De procedència espanyola i mexicana, les seves vocacions artística i viatgera sorgiren de forma primerenca i paral·lela. Amb 20 anys participà a la guerra de Corea, on va resultar ferit en un combat aeri, i fou hospitalitzat al Japó. Posteriorment, després d'una temporada a Terranova i Nova York, va decidir cursar estudis de belles arts al City College de Mèxic DF, on va fer amistat amb l'escultor Germán Cuetos, el qual li aconsellà de viatjar a Europa. Va continuar els estudis a la Ruskin School of Fine Arts and Drawing d'Oxford (Regne Unit), on conegué l'escultor Henry Moore i l'escriptor John Updike. Es va traslladar a Begur, on passà un hivern i féu amistat amb el clarinetista Artie Shaw i la seva esposa, l'actriu Evelyn Keyes. Un any després, es va instal·lar a Calella, on ha viscut la major part de la seva vida i des d'on ha realitzat exposicions arreu. Aquest estiu de 2008 s'ha creat l'Associació d'Amics de Rodolfo Candelaria i s'ha inaugurat la sala Espai Candelaria a Palafrugell.

Rodolfo Candelaria

*Un beatnik
davant la mar de l'illa*

GERARD PROHÍAS > TEXT

L'Empordà és tot fet d'illes. Illes de tota mena, físiques, estètiques i morals. Calella era una illa; ara ja no. Cadaqués també ho era, i ara tampoc no ho és. Ni Begur. Ni s'Alguer. De tot aquell devessall primigeni de bellesa i ferocitat, què en resta? La memòria que nodreix el mite. Alguna miserable efemèride, el rastre escadusser d'un patrimoni malmès. Res més, mesquins com hem estat i som. D'alguna manera, la pintura de Rodolfo Candelaria il·lustra la memòria de la Calella anterior a l'adotzenament actual, i al meu entendre n'ha creat el cànon. Una nit d'hivern de 1958 Candelaria trepitjava per primera vegada la plaça

de Sant Pere d'aquest llogarret mariner. Era una nit rúfula, atramuntada, fosquíssima, fundacional. S'hi havia de quedar una nit, però la intuïció del paradís se li va arrapar als ulls com la calitja al paisatge. Cinquanta anys després, l'Empordà és ja definitivament casa seva, fins al punt que algú dubta amb ironia que Candelaria existís abans de la seva arribada a casa nostra.

Eren els anys 50. Candelaria va arribar a l'Empordà procedent d'Oxford, de Califòrnia, de Mèxic DF. A la manera dels beatniks de l'època, buscava un indret on poder pintar i viure amb tota la llibertat que pretenien aquells

> *A la manera dels
beatniks de l'època,
buscava un indret
on poder pintar
i viure amb tota
llibertat*

joves tumultuosos. A Mèxic, havia conegut William Burroughs i Norman Mailer. Allen Ginsberg havia dibuixat el seu rostre en un full petit, quadriculat, d'una llibreta d'espiral, a Ais de Provença. *On the road*. Contemporani del seu temps (aquesta frase pot semblar una obvietat, però no ho és, ni de bon tros), Candelaria ben bé exercia de *beatnik*. Pintava a Califòrnia i a Mèxic, vivint una bohèmia farcida de *be bop* i amanida amb marihuana. Després d'haver participat a la guerra de Corea i de ser ferit en combat, a la manera de Kavafis, el pintor havia entès que el coneixement no s'adquireix pas en el destí, sinó durant el viatge.

A Oxford, i segons paraules seves, havia perdut el color, i el volia recuperar. De fet, el nostre pintor pretenia anar a Florència, a Roma, amant com és del Renaixement i de tota Itàlia, però algú li va anomenar Espanya, i el fet de parlar perfectament el castellà el va convèncer. Però l'idioma que

va trobar-hi, a Calella, va ser un altre, i també la gent, els pescadors, les dones sargint les xarxes, la mirada permanent, fitant la mar de les Formigues. Aleshores Calella era com una illa. I la vida que hi portaven els seus habitants es movia sempre damunt la platja. Imaginem l'estranyesa que podia produir aleshores un home estranger, nord-americà per a més dades, de barba i cabells llarguíssims, que dibuixava assegut damunt l'arena, que omplia blocs i més blocs amb dibuixos senzillíssims i bells. Hom només estima allò que coneix. Candelaria i Calella es van agradar, i es va produir entre ambdós una fèrtil simbiosi.

> *Poques vegades Candelaria s'ha deixat portar per la seducció del paisatge; li agraden més les persones*

Fins a la seva arribada a l'Empordà, les obres de Candelaria es movien en un avantguardisme figuratiu que temptejava diversos camins. És cert que la figura humana hi persistia des de sempre com un objectiu irrenunciable, però no va ser fins al descobriment de les figures calellenques que la seva pintura no assolí els traços actuals. Si haguéssim d'explicar la pintura de Candelaria a algú que no l'hagués vist mai, hauríem d'esmentar les línies clares del seu dibuix, el blanc sempre present i sovint dominant, els colors mats («perquè el sol mata la lluentor dels colors», sol explicar), les escenes quotidianes d'uns personatges que va conèixer i que ja no hi són. Figures maimones que es distreuen del tedi mirant la mar de l'Illa; indolents i muts, els pescadors s'asseuen a les Voltes, badant; natures mortes de pebrots, crancs, llimes i caragols esparsos a la sorra. Grups de persones que creen equilibris i formes que emulen les composicions renaixentistes de Masaccio. Poques vegades Candelaria s'ha deixat portar per la seducció del paisatge (només algun paratge marroquí o dels Monegros, la casa pairal de la seva família a Ysleta, Texas); li agraden més les persones, la gestualitat dels cossos empordanesos, les comes tortes dels pescadors, amb els genolls minats per un equilibri difícil damunt l'embarcació, les dones que venen al mercat formant un volum únic amb

la cadira. Els personatges calellencs de Candelaria semblen tenir coneixement d'alguna cosa que nosaltres no sabem; fa tant de temps que han rebut certa informació (que podem intuir, però que no, no sabem) que ja no mostren sinó indolència.

La grandesa de l'el-lipsi

Si la literatura i la música són d'alguna forma el domini de l'el-lipsi i del silenci, en pintura el blanc és sempre un valor afegit, si s'usa amb ofici i mesura. A les obres de Candelaria, a vegades hi fascina més el que no mostra que el que hi pinta. Els seus homes i dones solen mirar més enllà de l'horitzó; poques vegades sabem què miren, però en sovintegem la intuïció; el desassossec també.

Malgrat la dilatació temporal de la carrera del nostre pintor, es fa difícil de distingir o de classificar la seva obra (ingent, de dificultosa comptabilització) en diferents etapes. En coneixem l'etapa calellenca, però tampoc voldria obviar les altres: les aquarel·les pinta-

des a El Paso, el colorisme de l'etapa californiana, els estudis del cos humà a Mèxic DF, el cubisme espuri d'Oxford, els paisatges minimalistes del Marroc. Cadascuna d'aquestes etapes, però, no han fet més que conduir-lo cap al cos central de la seva obra, el que defineix el seu estil. *L'estil*: malvolguda i alhora inevitable paraula. Cal trobar un estil i alhora cal defugir-lo. O bé tot el contrari. Tant és.

Un cop esmentades les diferents dreceres de la seva obra, cal anomenar la seva passió pels *collages*. Des del seu inici fins ara, ha creat *collages* incansablement, com una línia subterrània paral·lela a la seva obra més reconeguda. És aquest un Candelaria més irònic i precís, més polititzat, d'un lirisme més punyent. Un Candelaria pop, que usa la imatgeria costumista per tal de censurar el consum i els polítics que el defensen, sobretot els del seu país d'origen, els EUA. Són obres de to humorístic, d'una agressivitat soterrada que surt a la llum en forma de flaix, amb vocació de KO de boxa.

De tota manera, la seva pintura és amable com ell mateix. És proverbial la seva bonhomia, sempre a mig camí del somriure i la rialla franca. Si hem titllat de fundacional la nit que va arribar a Calella, no ho hem fet en va. Aquest paisatge ha atret des de sempre tota mena i estil de pintors. L'efecte imant que ha exercit Cadaqués a l'Alt Empordà és parell al de Calella a

> *Candelaria i Calella es van agradar, i es va produir entre ambdós una fèrtil simbiosi*

l'Empordanet. Hem d'anomenar Josep M. Prim, Joan Pericot, Roger Delofeu Bonnín, Togores, Josep Navarro, Josep Sarquella, entre d'altres, però per la seva relació amb Candelaria, hem de mencionar Joan Serra de forma especial. Era inevitable que Serra i Candelaria coincidissin. Serra formava part dels anomenats evolucionistes, grup posterior al noucentisme, i aleshores era ja un pintor reconegut, madur, que exposava de forma regular a les galeries de prestigi de Barcelona. Serra li va fer de padrí, al pintor d'El Paso, i l'introduí a l'itinerari de les galeries de la família Maragall, a la capital catalana. Candelaria exposà ininterrompudament durant una dotzena d'anys (de 1965 a 1976) a la Sala Vayreda de la Rambla de Catalunya. Però Serra no tan sols li va inculcar el difícil camí de la professionalització, sinó que li exercí un mestratge impagable, tan tècnic com humà.

Però els *beatniks* com el nostre pintor no renunciaven tan fàcilment al viatge. No hem deixat d'esmentar la seva

passió per Calella, però els distanciaments són necessaris a totes les relacions. A la primeria dels 60, va decidir de marxar a Ais de Provença a buscar els paisatges del seu tan admirat Cézanne. S'hi instal·là a viure durant uns mesos, més d'un any. Allà va coincidir amb els prínceps *beatniks* del moment, sempre de pas: Allen Ginsberg, Gregory Corso i Peter Orlovski. Ais no li resolgué res, i va tornar una temporada a Califòrnia, a Hermosa Beach, esperonat per la colla de lletraferits estrafolaris que acabo d'anomenar. Sembla ser que l'enyor de Calella va poder més que els aires *cool* de la West Coast. I va tornar.

Les vicissituds d'una vida sempre són estranyes. Instal·lat al Golfet, a «la

casa del Pintor Feroz» –així en deia–, va viure la Calella que deixava de ser l'illa dels 50 per vanar-se d'esdevenir el melic del món. O almenys això pensaven els divins que la freqüentaven aleshores. Anys de coneixences i de pintura. Anys de matrimoni amb Brigitte Robert. Dies de vins i de roses, tal com se sol dir, fins que divorciat i havent provat de viure a Madrid, just amb el tombant de segle, prengué una decisió definitiva: va deixar el Golfet i s'instal·là a la plaça del Camp d'en Prats de Palafrugell, i a més, en un gest que l'honorava, va deixar a aquest municipi empordanès la totalitat de la seva obra (més de 2.000 peces *in crescendo*), la qual ha passat a formar del patrimoni ciutadà, juntament amb un seguit d'escultures que n'embelleixen els carrers.

Calella? Candelaria? Qui sap! La història és ben simple: un *beatnik*, un dia d'hivern, s'encanta mirant la mar d'enfora, la de més enllà de l'illa, i, a la gatzoneta entre els escumalls de l'aigua, hi entreveu les traces del seu destí.